

# **Państwowy system nadzoru i kontroli nad warunkami pracy oraz jego zadania i uprawnienia**

**( W2)**

Opracował mgr inż. Ireneusz Bulski  
Warszawa, 2010 r.



---

# Państwowy nadzór nad warunkami BHP w firmie



# Kodeks pracy; Nadzór nad prawem pracy i BHP

**Art. 18<sub>(4)</sub>§ 1.** Nadzór i kontrolę przestrzegania prawa pracy, w tym przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, sprawuje Państwowa Inspekcja Pracy.

§ 2. Nadzór i kontrolę przestrzegania zasad, przepisów higieny pracy i warunków środowiska pracy sprawuje Państwowa Inspekcja Sanitarna.

**Art. 18<sub>(5)</sub>§ 1.** Społeczną kontrolę przestrzegania prawa pracy, w tym przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, sprawuje społeczna inspekcja pracy.

# **Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy**

**z dnia 13 kwietnia 2007 r.**

**(Dz. U. Nr 89, poz. 589 z późn. zm.).**

**Art. 1. Państwowa Inspekcja Pracy jest organem powołanym do sprawowania nadzoru i kontroli przestrzegania **prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy**, a także przepisów dotyczących legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej w zakresie określonym w ustawie.**

**Art. 2. Państwowa Inspekcja Pracy podlega Sejmowi. Nadzór nad Państwową Inspekcją Pracy w zakresie określonym w ustawie sprawuje Rada Ochrony Pracy.**

## Zadania Państwowej Inspekcji Pracy

Do zadań Państwowej Inspekcji Pracy w zakresie BHP, między innymi, należy;

- **nadzór i kontrola** przestrzegania przez pracodawców prawa pracy, w tym przepisów BHP (w tym także przepisy BHP u przedsiębiorców),
- **kontrola** przestrzegania przepisów BHP przy projektowaniu, przebudowie i **modernizacji obiektów budowlanych** w których mieszczą się stanowiska pracy, a także maszyn i innych urządzeń technicznych oraz stosowanych technologii,
- uczestniczenie w przejmowaniu do eksploatacji wybudowanych lub przebudowywanych zakładów pracy,

# Zadania Państwowej Inspekcji Pracy

(c.d.)

- **analizowanie** przyczyn **wypadków** przy pracy i chorób zawodowych,
- **ściganie wykroczeń** przeciwko prawom pracownika,
- **udzielanie** pracownikom i pracodawcom **porad** w zakresie prawa pracy,
- nadzór i **kontrola** przestrzegania wymagań BHP przy konstruowaniu i **produkcji maszyn, urządzeń, narzędzi pracy i opakowań**,
- kontrola wyrobów wprowadzanych do obrotu pod względem spełniania przez nie wymagań dotyczących bhp, określonych w odrębnych przepisach.

# Ustawa

## o Państwowej Inspekcji Pracy

Art. 11. W razie stwierdzenia naruszenia przepisów prawa pracy lub przepisów dotyczących legalności zatrudnienia właściwe organy PIP są uprawnione do:

- 1) nakazania usunięcia stwierdzonych uchybień w ustalonym terminie w przypadku, gdy naruszenie dotyczy przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 2) nakazania: wstrzymania prac lub działalności, gdy naruszenie powoduje bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników lub innych osób wykonujących te prace lub prowadzących działalność; skierowania do innych prac pracowników lub innych osób dopuszczonych do pracy wbrew obowiązującym przepisom przy pracach wzbronionych, szkodliwych lub niebezpiecznych ; **nakazy w tych sprawach podlegają natychmiastowemu wykonaniu.**



# Ustawa

## o Państwowej Inspekcji Pracy

Art.11 ust. 2 Do zadań Państwowej Inspekcji Pracy należy ponadto nadzór i **kontrola zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy**:

- 1) osobom fizycznym wykonującym pracę na innej podstawie niż stosunek pracy oraz osobom wykonującym na własny rachunek działalność gospodarczą w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę lub przedsiębiorcę, niebędącego pracodawcą, na rzecz którego taka praca jest świadczona;
- 2) **przez podmioty organizujące pracę** wykonywaną przez osoby fizyczne na innej podstawie niż stosunek pracy, **w ramach prac społecznie użytecznych.**

# Ustawa

## o Państwowej Inspekcji Pracy

**Art.7.1.** Powołuje się **Radę Ochrony Pracy**, jako organ nadzoru w sprawach dotyczących przestrzegania prawa pracy, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy, a także legalności zatrudnienia oraz działalności Państwowej Inspekcji Pracy.

**Art. 9. 1.** Główny Inspektor Pracy nadaje **uprawnienia rzeczoznawcy** do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy na wniosek Komisji Kwalifikacyjnej do Oceny Kandydatów na Rzeczoznawców, oraz prowadzi centralny rejestr wydanych uprawnień.

# Ustawa

## o Państwowej Inspekcji Pracy

Art. 13. **Kontroli** Państwowej Inspekcji Pracy podlegają pracodawcy - a w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz kontroli legalności zatrudnienia także przedsiębiorcy, niebędący pracodawcami - na rzecz których jest świadczona praca przez osoby fizyczne, w tym przez osoby wykonujące na własny rachunek działalność gospodarczą, bez względu na podstawę świadczenia tej pracy.

# **Uprawnienia Państwowego Inspektora Pracy**

**Art. 23. 1. W toku postępowania kontrolnego inspektor pracy ma prawo:**

- 1) swobodnego wstępu na teren oraz do obiektów i pomieszczeń podmiotu kontrolowanego;**
- 2) przeprowadzania oględzin obiektów, pomieszczeń, stanowisk pracy, maszyn i urządzeń oraz przebiegu procesów technologicznych i pracy;**
- 3) żądania od podmiotu kontrolowanego oraz od wszystkich pracowników lub osób, które są lub były zatrudnione, albo które wykonują lub wykonywały pracę na jego rzecz na innej podstawie niż stosunek pracy, w tym osób wykonujących na własny rachunek działalność gospodarczą, pisemnych i ustnych informacji w sprawach objętych kontrolą oraz ich wzywania i przesłuchiwanie.**

# **Uprawnienia Państwowego Inspektora Pracy (c.d.)**

**4) ma prawo żądania okazania dokumentów dotyczących budowy, przebudowy lub modernizacji oraz uruchomienia zakładu pracy, planów i rysunków technicznych, dokumentacji technicznej i technologicznej, wyników ekspertyz, badań i pomiarów dotyczących produkcji bądź innej działalności podmiotu kontrolowanego, jak również dostarczenia mu próbek surowców i materiałów używanych, wytwarzanych lub powstających w toku produkcji, w ilości niezbędnej do przeprowadzenia analiz lub badań, gdy mają one związek z przeprowadzaną kontrolą;**

# **Uprawnienia Państwowego Inspektora Pracy (c.d.)**

- 5) żądania przedłożenia akt osobowych i wszelkich dokumentów związanych z wykonywaniem pracy przez pracowników lub osoby świadczące pracę na innej podstawie niż stosunek pracy;**
- 6) zapoznania się z decyzjami wydanymi przez inne organy kontroli i nadzoru nad warunkami pracy oraz ich realizacją;**
- 7) utrwalania przebiegu i wyników oględzin, za pomocą aparatury i środków technicznych służących do utrwalania obrazu lub dźwięku;**

# **Upewnienienia Państwowego Inspektora Pracy**

- 8) wykonywania niezbędnych dla celów kontroli odpisów lub wyciągów z dokumentów, jak również zestawień i obliczeń sporządzanych na podstawie dokumentów, a w razie potrzeby żądania ich od podmiotu kontrolowanego;**
- 9) sprawdzania tożsamości osób wykonujących pracę lub przebywających na terenie podmiotu kontrolowanego, ich przesłuchiwanie i żądania oświadczeń w sprawie legalności zatrudnienia lub prowadzenia innej działalności zarobkowej;**
- 10) korzystania z pomocy biegłych i specjalistów oraz akredytowanych laboratoriów;**

# **Uprawnienia Państwowego Inspektora Pracy**

- 11) wnoszenia powództw, a za zgodą osoby zainteresowanej - uczestnictwo w postępowaniu przed sądem pracy, w sprawach o ustalenie istnienia stosunku pracy;**
- 12) wydawanie i cofanie zezwoleń na zatrudnianie dzieci poniżej lat 16 (tylko przy pracach artystycznych, w kulturze, reklamie);**
- 15) ściganie wykroczeń przeciwko prawom pracownika określonych w Kodeksie pracy, a także innych wykroczeń, gdy ustawy tak stanowią oraz udział w postępowaniu w tych sprawach w charakterze oskarżyciela publicznego.**



# **Ustawa**

## **o Państwowej Inspekcji Pracy (c.d.)**

**Art. 26. 1. Kontrolę przeprowadza się w siedzibie podmiotu kontrolowanego oraz w innych miejscach wykonywania jego zadań lub przechowywania dokumentów finansowych i kadrowych.**

**2. Poszczególne czynności kontrolne mogą być wykonywane także w siedzibie jednostki organizacyjnej Państwowej Inspekcji Pracy.**

**3. Przed podjęciem czynności kontrolnych inspektor pracy zgłasza swoją obecność podmiotowi kontrolowanemu, z wyjątkiem przypadków, gdy zgłoszenie to mogłoby mieć wpływ na wynik kontroli.**

# **Ustawa**

## **o Państwowej Inspekcji Pracy**

**Art.26 ust. 4. Inspektor pracy jest upoważniony do swobodnego poruszania się po terenie podmiotu kontrolowanego bez obowiązku uzyskiwania przepustki oraz jest zwolniony od rewizji osobistej, także w przypadku, jeżeli przewiduje ją wewnętrzny regulamin podmiotu kontrolowanego.**

# **Współdziałanie Państwowego Inspektora Pracy z zakładową organizacją związkową**

**Art. 29. 1. W toku wykonywania czynności kontrolnych inspektor pracy współdziała ze związkami zawodowymi, organami samorządu załogi, radami pracowników i społecznej inspekcji pracy.**

**2. Współdziałanie, polega w szczególności na:**

- 1) informowaniu o tematyce i zakresie kontroli;**
- 2) analizowaniu zgłoszonych uwag i spostrzeżeń;**
- 3) informowaniu o wynikach kontroli i podjętych decyzjach;**
- 4) udzielaniu porad i informacji z zakresu prawa pracy.**

# Uprawnienia Państwowego Inspektora Pracy

- W wyniku ustaleń dokonanych w toku kontroli właściwy inspektor pracy:
- wydaje decyzje (ustne, pisemne, wpis do dziennika budowy), w tym także nakazy zaprzestania prowadzenia działalności, wstrzymania prac maszyn;
- kieruje wystąpienia;
- nakazuje wstrzymania eksploatacji maszyn i urządzeń w sytuacji, gdy ich eksploatacja powoduje bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi; **nakazy w tych sprawach podlegają natychmiastowemu wykonaniu;**
- zakazuje wykonywania pracy lub prowadzenia działalności w miejscach, w których stan warunków pracy stanowi bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi; **nakazy w tych sprawach podlegają natychmiastowemu wykonaniu;**
- nakazuje, w przypadku stwierdzenia, że stan bezpieczeństwa i higieny pracy zagraża życiu lub zdrowiu pracowników lub osób fizycznych wykonujących pracę na innej podstawie niż stosunek pracy, w tym osób wykonujących na własny rachunek działalność gospodarczą, zaprzestania prowadzenia działalności bądź działalności określonego rodzaju;

# Uprawnienia Państwowego Inspektora Pracy<sub>(c.d.)</sub>

- stosuje środki przymusu administracyjnego (w formie mandatu za drobne wykroczenia od 1000 zł do 2000 zł, a przy powtórnym wykroczeniu w ciągu dwóch lat - do 5000 zł.);
- wnosi powództwa do sądów o ukaranie osób odpowiedzialnych
- Sądy mogą stosować za łamanie praw pracowników (art. 281-283 Kp.) grzywny w wysokości od 1000 zł do 30 000 zł., a w postępowaniu egzekucyjnym w administracji mogą zostać nałożone grzywny do 10 000 zł dla osób fizycznych albo do 50 000 zł dla osób prawnych.
- W przypadku grzywien nakładanych wielokrotnie wprowadzono ograniczenie górnego pułapu do 50 000 zł dla osób fizycznych i 200 000 zł dla osób prawnych.
- Inspektor Pracy ma prawo występować przed sądami w charakterze oskarżyciela publicznego.

# Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej

(jednolity tekst Dz. U. z 1998 r. nr 90 poz. 575 z póź. zm.).

**Art. 1. Państwowa Inspekcja Sanitarna jest powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami:**

- 1) higieny środowiska,
- 2) higieny pracy w zakładach pracy,
- 3) higieny radiacyjnej,
- 4) higieny procesów nauczania i wychowania,
- 5) higieny wypoczynku i rekreacji,
- 6) zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku,
- 7) higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne.

# Ustawa: o Państwowej Inspekcji Sanitarnej; zadania

Art. 5. Do zakresu działania PIS należy:

1) dokonywanie analiz i ocen epidemiologicznych,  
2) opracowywanie programów i planów działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej, przekazywanie ich do realizacji zakładom opieki zdrowotnej oraz kontrola realizacji tych programów i planów...,  
4) wydawanie zarządzeń i decyzji lub występowanie do innych organów o ich wydanie - w wypadkach określonych w przepisach o zwalczaniu chorób zakaźnych,

4a) wydawanie decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej lub decyzji o braku podstaw do jej stwierdzenia,

5) planowanie i organizowanie sanitarnej ochrony granic państwa oraz nadzór sanitarny nad ruchem pasażerskim i towarowym w portach morskich i lotniczych..,

# Ustawa

## o Państwowej Inspekcji Sanitarnej

**Art. 23. 1. Państwowy inspektor sanitarny jest uprawniony do kontroli zgodności budowanych obiektów z wymaganiami higienicznymi i zdrowotnymi, określonymi w obowiązujących przepisach.**

**2. Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości są wpisywane do dziennika budowy, z wyznaczeniem terminu ich usunięcia.**

**Art. 26. 1. Państwowy inspektor sanitarny ma prawo wstępu do mieszkań w razie podejrzenia lub stwierdzenia choroby zakaźnej, zagrożenia zdrowia czynnikami środowiskowymi, a także jeżeli w mieszkaniu jest lub ma być prowadzona działalność produkcyjna lub usługowa.**



# Ustawa: o Państwowej Inspekcji Sanitarnej; uprawnienia

Art. 25. 1. Państwowy inspektor sanitarny w związku z wykonywaną kontrolą ma prawo:

- 1) **wstępu o każdej porze dnia i nocy, na terenie miast i wsi do zakładów pracy, obiektów użyteczności publicznej, obiektów handlowych, ogrodów działkowych i nieruchomości oraz wszystkich pomieszczeń i urządzeń wchodzących w ich skład, środków transportu, a także obiektów będących w trakcie budowy,**
- 2) **żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwania osób,**
- 3) **żądania okazania dokumentów i udostępniania wszelkich danych,**
- 4) **pobierania próbek do badań laboratoryjnych.**

# Ustawa

o Państwowej Inspekcji Sanitarnej; uprawnienia

**Art. 27. 1. W razie stwierdzenia naruszenia wymagań higienicznych i zdrowotnych, PIS nakazuje, w drodze decyzji, usunięcie w ustalonym terminie stwierdzonych uchybień.**

**2. Jeżeli naruszenie wymagań spowodowało bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, PIS nakazuje unieruchomienie zakładu pracy lub jego części (stanowiska pracy, maszyny lub innego urządzenia), zamknięcie obiektu użyteczności publicznej, wyłączenie z eksploatacji środka transportu, wycofanie z obrotu środka spożywczego, przedmiotu użytku, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością....., ; decyzje w tych sprawach podlegają natychmiastowemu wykonaniu.**

# Ustawa

o Państwowej Inspekcji Sanitarnej; uprawnienia

- Art. 28. 1. Państwowemu inspektorowi sanitarnemu przysługuje prawo zgłoszenia sprzeciwu przeciwko uruchomieniu wybudowanego lub przebudowanego zakładu pracy lub innego obiektu budowlanego, wprowadzeniu nowych technologii lub zmian w technologii, dopuszczeniu do obrotu materiałów stosowanych w budownictwie lub innych wyrobów mogących mieć wpływ na zdrowie ludzi - **jeżeli** w toku wykonywanych czynności **stwierdzi, że** z powodu nieuwzględnienia wymagań higienicznych i zdrowotnych określonych w obowiązujących przepisach **mogłoby nastąpić zagrożenie życia lub zdrowia ludzi.**
2. Zgłoszenie sprzeciwu wstrzymuje dalsze działania do czasu wydania decyzji przez państwowego inspektora sanitarnego wyższego stopnia.

# Ustawa

o Państwowej Inspekcji Sanitarnej

Art. 31. 1. Doraźne zalecenia, uwagi i wnioski, wynikające z przeprowadzonej kontroli zakładu pracy (statku), PIS wpisuje do książki kontroli sanitarnej, którą jest obowiązany posiadać zakład pracy (lub statek).

Art. 38. Kto utrudnia lub udaremnia działalność organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, podlega karze aresztu do 30 dni, ograniczenia wolności albo grzywny.

# Ustawa

## z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorze technicznym

(Dz. U. nr 122, poz.1321).

- **Urząd Dozoru Technicznego jest jednostką nadzoru której zadaniem jest sprawowanie dozoru i kontroli przestrzegania przepisów o dozorze technicznym, a także przepisów, norm i zasad techniki określających warunki bezpiecznej pracy urządzeń technicznych mogących stwarzać zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a w szczególności; urządzeń ciśnieniowych, kotłów, wytwornic acetylenu, rurociągów, zbiorników bezciśnieniowych, maszyn służących do przemieszczania osób lub ładunków, wciągników, wciągarek, suwnic, żurawi, dźwigników, wyciągów, dźwigów, przenośników.**
- **Do uprawnień UDT należy także sprawdzanie kwalifikacji osób obsługujących i konserwujących urządzenia techniczne oraz badanie przyczyn i okoliczności wypadków, które miały miejsce w czasie eksploatacji urządzeń podlegającymi dozorowi.**
- **UDT podlega Ministrowi Gospodarki,**

# **Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnictwo**

**(opublikowana w Dz. U. nr 27, poz. 96 ),**

- **Wyższy Urząd Górniczy jest organem nadzoru państwowego powołanym do nadzoru nad przestrzeganiem przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy oraz bezpieczeństwa pożarowego w zakładach górniczych.**
- **Podlega Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji.**

## **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane**

( t.j. Dz. U. z 2003 r. nr 207, poz. 2016 z póź. zm.).

- **Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego i terenowe organy nadzoru budowlanego sprawują nadzór i kontrolę nad przestrzeganiem przepisów prawa budowlanego przy projektowaniu budynków, stosowaniu wyrobów budowlanych oraz nad utrzymywaniem obiektów budowlanych w odpowiednim stanie technicznym.**

# **Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej**

( t.j. Dz. U. z 2009 nr 178, poz.1380 z póź. zm.).

- **Państwowa Straż Pożarna działa na podstawie ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2006 r. nr 96, poz.667 z późniejszymi zmianami) i kontroluje przestrzeganie przepisów przeciwpożarowych we wszystkich firmach i instytucjach.**
- **Podlega Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji.**



## **Inne instytucje nadzoru państwowego kontrolujące stan bezpieczeństwa technicznego**

- **Państwowa Agencja Atomowa, sprawuje nadzór nad bezpieczeństwem jądrowym.**
- **Urząd Transportu Kolejowego jest wyspecjalizowanym organem administracji rządowej w zakresie bezpieczeństwa ruchu kolejowego.**
- **Urząd Lotnictwa Cywilnego jest centralnym organem państwa , któremu powierzono nadzór nad bezpieczeństwem ruchu lotniczego.**
- **Urzędy Morskie w Gdyni, Szczecinie i Słupsku są terenowymi organami państwowej administracji morskiej sprawującymi nadzór nad bezpieczeństwem żeglugi i życia na morzu.**
- **Urzędy Żeglugi Śródlądowej są terenowymi organami państwowej administracji i sprawują nadzór nad bezpieczeństwem żeglugi śródlądowej.**
- **Inspekcja Transportu Drogowego jest specjalistyczną jednostką nadzoru państwowego i sprawuje kontrolę nad bezpieczeństwem w zakresie zarobkowego przewozu towarów i osób w transporcie drogowym.**

## KODEKS PRACY :

### ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA WYKROCZENIA

**Art. 283. § 1.** Kto, będąc odpowiedzialnym za stan bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie pracy albo kierując pracownikami lub innymi osobami fizycznymi, nie przestrzega przepisów lub zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, podlega karze grzywny (od 1.000 do 30.000 zł.)